

Névjátékok

3x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

Majdnem minden gyereknek van az osztályban beceneve, de ha ott nem, akkor otthon biztosan becézik valahogy. A csúfolódás is elég gyakori, szinte nincs olyan gyerek, akit ne csúfoltak volna valamilyenkor. Az irodalmi alkotások és a kreatívírás-feladatok segíthetnek a gyerekeknek megérteni a csúfnevek és a becenevek közötti különbséget. Humorral, derűvel sokszor áthidalható ez a különbség.

Áttekintő vázlat

2.1 Bumburi	45 perc
2.1a Alvós állatok	10 perc
2.1b Ki lenne Bumburi?	10 perc
2.1c Ki az a Bumburi?	15 perc
2.1d Bumburitulajdonságok	10 perc
2.2 Lackó	45 perc
2.2a Lackó nevei	15 perc
2.2b Csúfolódók, csipkelődők	15 perc
2.2c Névjátékok	15 perc
2.3 Becéző	45 perc
2.3a Becenevek	5 perc
2.3b Mosolypanka	10 perc
2.3c Becenévadó	30 perc
Összesen:	135 perc

Előkészületek

Szóljunk előre a gyerekeknek, hogy behozhatják azt a játékállatot, babát vagy játéktárgyat, amivel aludni szoktak. Nem kötelező, csak az hozza el, aki szívesen megmutatja a többieknek. Csak akkor adjuk ki ezt a feladatot, ha **BIZTOSAK VAGYUNK BENNE**, hogy senkit sem csúfolnak majd miatta. Ha fennáll a veszélye, inkább a Variációban leírt megoldást válasszuk bevezető játéknak!

2. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Eörsi István: *Bumburi*
Csukás István: *Lackó...*
(részlet)

Magyar népi névcsőfoló
mondókák (online)
Ijjas Tamás: *Tánc*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Otthonról hozott alvós
állat, baba, játéktárgy

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, hogy csúfolódás és csipkelődés, viccelődés között keskeny a határvonal.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Alvós játékok bemutatása
Vers olvasása, értelmezése
Jellemzés a név alapján, tulajdonságok gyűjtése, karakterformáló szerepe

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Otthonról hozott játéktárgyak
Grafitceruza

FELADATOK LEÍRÁSA

45
perc

2.1 Bumburi

2.1a Alvós állatok

A gyerekek mutassák be alvós állataikat, babáikat, tárgyaikat! Mondják el, hogyan hívják őket, és miért kapták ezt a nevet! Ha nincs, adhatnak most nevet.

10
perc

Variáció

A feladat megoldható úgy is, hogy a gyerekek nem hozzák be kedvenc alvós állatukat, babájukat, tárgyukat, csak beszélnek róla. Így kevésbé intenzív az érzelmi hatás, inkább a képzelet lép működésbe. A veszély is kisebb, hogy valamelyik gyerek megbántódik, mert a többieknek valamiért nem tetszik az alvós állata, babája, tárgya. Aki nem szívesen beszél róla, annak most nem is kell megszólalnia.

2.1b Ki lenne Bumburi?

Milyen plüssállatnak adnátok azt a nevet, hogy Bumburi? Miért? Ki kaphatná ezt a nevet az emberek közül? (Gyerek vagy felnőtt is szóba jöhet.) Ha valakit így hívnának, a neve alapján mit gondolnál róla? Szerintetek a Bumburi inkább csúfnév vagy becenév? Mikor lenne csúfnév? Mikor becenév?

10
perc

2.1c Ki az a Bumburi?

A pedagógus olvassa fel **Eörsi István: Bumburi** című versének első három versszakát (az Utóiratig)!

- Mit gondoltok a hallottak alapján, ki vagy mi lehet Bumburi?
- Miért kell rá vigyázni?
- Kinek szól a vers? Kit szólít meg a beszélő?
- Mit csinál az, akit megszólít, a különböző versszakokban? (1: jár, rohan, 2: úszik, pancsol, 3: száll, repül)
- Miért félti tőle a beszélő Bumburit?

15
perc

Olvassátok el magatokban az utóirat két versszakát!

- Most milyennek látjátok Bumburit?
- Mi történhetett vele?
- Ki ő?
- Ki néz vissza a tükörből?

2.1d Bumburitulajdonságok

Kire lehetnek igazak ezek az állítások? Egy gyerekre? Plüssállatra? Mese-lényre? Vagy valaki másra, aki bennünk lakik?

10
perc

JEGYZETEIM

csimbókos, de szőrtelen
kéknel zöldebb, zölnél kékebb
bömbölődik, csöndesen
roppant nagy, de szörnyen apró
alva éber, ébren alvó

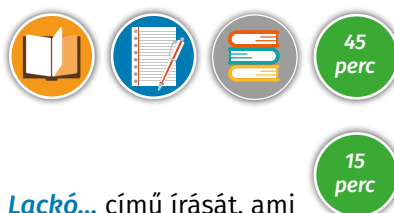
Vedd figyelembe!

A költő sem ad több magyarázatot, sem egyéb támpontokat. Így a fantáziánkra és a név hangulatára van bízva, meg a felsorolt paradox tulajdonságokra, ki lehet Bumburi. Mindenesetre gyerekkel is azonosítható, aki örökké kócos, tele van kék-zöld foltokkal, könnyen sírva fakad, mégis nagy dolgokat képzel, bár apró termetű, és gyakran álmodik, még ébren is. Akár a következő szöveg főszereplője, Lackó.

És persze bumburis a helyesírása, nehezen megy neki a szövegtagolás, mert csak úgy árad belőle a szó. Ha felfedezzük, hogy a versszöveg tagolása következetlen, mert hol kiteszi a vesszőt a költő, hol nem, mondhatjuk azt, hogy a szöveg karaktere is olyan bumburis.

Variáció

Ha marad még időnk, folytassuk Bumburi történetét szóban! Lehet ez a tanórát záró közös mese- vagy történetalkotás, amikor egymáséhoz fűzzük a mondatainkat. (Nem kell leírni, így a helyesírásunkat senki sem nézi, és a beszédünk nyugodtan lehet bumburis.)

2.2 Lackó

2.2a Lackó nevei

Olvassák el a gyerekek magukban **Csukás István: Lackó...** című írását, ami igazából az *Utazás a szempillám mögött* című meseregényének kezdete.

- Milyenek mutatja be a főszereplőt az író? Hányféle néven szólítják?

Húzd alá a mindet!

- Melyiket szereti legjobban? Miért?
- Mi jellemzi még a fiút?

Húzd alá a tulajdonságait jelző kifejezéseket is!

Önálló munka után beszéljük meg a válaszokat!

Majd tegyük fel a kérdést:

- Van-e olyan tulajdonság, amiben hasonlít Lackó és Bumburi?
- Mit gondoltok, miért nem rajongott Lackó a Laci-Paci névért?
- Szerintetek milyen név ez a Laci-Paci? Csúfnév vagy becenév?

Vitát is nyithatunk a kérdésről.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, hogy csúfolódás és csipkelődés, viccelődés között keskeny a határvonal. A becenév viszont szeretetből fakad.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szöveg olvasása, értelmezése
Beszélgetés, véleményalkotás, vita
Csúfolók megismerése és kifejező hangos olvasása
Névjátékok, rím- és mondaalkotás

2.2b Csúfolódók, csipkelődők

A Reftantáron kárpátaljai mondókákat (*Magyar népi névcsúfoló mondókák*) találhatunk P. Punykó Mária – Hutterer Éva gyűjtésében, közöttük névcsúfolókat is. A Lackóra ezt találjuk:

Lackó,
pipadohányzacskó!

Olvassunk fel még néhányat!

A gyerekek döntsék el, hogy melyik valóban csúfolódás, melyik csipkelődés, és melyik születhetett csak a szójáték kedvéért.

Valószínű, hogy nem fognak mindben egyetérteni, hiszen van, ami az egyik gyerekeknek bántó, a másiknak nem. És az sem mindegy, hogy aki mondja, milyen szándékkal teszi.

Vegyük elő például az Anna névhez kapcsolódó csúfolókat:

Anna,
Csíjjen meg a hangya!

Anna,
Kiborult a kanna!

Anna,
A feje kanna!

Mondjátok valamelyiket (egyénilag vagy kórusban):

- Bántó módon, agresszív, sértő szándékkal
- Csúfolódva, gúnyolódva
- Poénkodva, de nem bántó szándékkal
- Csipkelődve, egy kicsit életet lehelve a bánatos Annába
- Szerelmesen, mint aki az érzéseit akarja így kifejezni

Ugye, nem mindegy, hogyan mondjuk? És az sem, a másik minek veszi.

Vitassuk meg, hogy ezek a mondókák valóban csúfolók vagy sem! Mikor és miért érezhetik az Anna nevű gyerekek úgy, hogy csúfolják őket?

2.2c Névjátékok

Keressünk az Anna és a Lackó névre olyan rímes sorokat, amelyek tényleg nem csúfolók, hanem kedves, baráti rigmusok! Például:

15
perc

Anna,
Tejjel teli kanna!

Anna,
Égből hulló manna!

Lackó,
cuki pandamackó.

Lackó,
barátságos fickó.

Írjanak a gyerekek hasonló pozitív „névcsúfolókat” bármilyen ismert névre! Aki szeretné, fel is olvashatja.

Vedd figyelembe!

A mondóka és rímalkotás történhet egyénileg, párban vagy kis csoportban is, ahogy jobban megy a munka. Csak figyeljünk oda, hogy ne bohóckodják el a dolgot!

2.3 Becéző

45
perc

2.3a Becenevek

Neked mi a beceneved otthon és a suliban? Melyiket szereted? Miért? Melyiket nem? Miért?

A családban vannak-e más becenevek is? Milyenek? Neked melyik a kedvenced? Miért? Melyik becenev a legkifejezőbb?

5
perc

2.3b Mosolypanka

Olvassuk el *Ijjas Tamás: Tánc* című versét! Vállalhatja valaki egyedül, hangosan a felolvasást, miközben a többiek követik szemükkel a szöveget. Lehet több vállalkozó is egymás után.

10
perc

Majd beszéljük meg:

- Hogyan becézték a kislányt a szülei? Mit fejeznek ki ezek a nevek?
- Milyen lehet az a kislány, akinek a beceneve Mosolypanka és Csillagom?
- Miért táncol Mosolypanka szíve, ha a szülei megszólítják?
- Miért táncol még akkor is, ha fél, vagy ha úgy érzi, nem szeretik?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek fedezzék fel a becenev kifejező erejét, benne a szeretetkapcsolat nyelvi gesztusát.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Vers hangos olvasása
Vers értelmezése
Becenévadás
Kreatív írás: mese, történet, vers a becenevet viselő főszereplővel

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Hogy táncolnak a juharhelikopterek? Ha találunk vagy tudunk szerezni juhartermést, legegyszerűbb bemutatni.

Ha nem, akkor is megnézhetünk egy képet a Reftantáron, talán felismerik a gyerekek.

2.3c Becenévadó

30
perc

Találj ki a Mosolypankához hasonló, kedves beceneveket a barátaidnak, rokonaidnak, szeretteidnek, magadnak! Írd le ezeket, és írd melléjük, melyik név mit fejez ki!

Válaszd ki az egyik becenevet, és írd egy rövid mesét, történetet vagy verset, aminek a főszereplője ezt a nevet viseli!

Végül mondják el a gyerekek a legjobb beceneveiket, és olvassanak fel az írásaikból!

